

УДК 341.174(4):351.713

Я. Кістанова,викладач кафедри адміністративного та господарського права
Одеського національного університету імені І.І. Мечникова

МИТНИЙ КОДЕКС ЄС – ОСНОВА ПРОЦЕДУРИ МИТНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЄС

Актуальність дослідження процедур митного регулювання ЄС є очевидною у зв'язку з тим, що європейський напрямок внутрішньої та зовнішньої політики України є пріоритетним.

Пошук Україною свого місця у міжнародному розподілі праці неминуче пов'язаний з інтеграційними процесами, що в останні десятиріччя стали визначальними у світовому розвитку. Вектором розвитку зовнішньої політики України на сучасному етапі є інтеграція до Європейського Союзу.

Проблема джерел митного права, а також процедури митного регулювання, знайшла своє місце у розробках таких вітчизняних вчених, як Т.О. Анцупова, О.К. Вишняков, С.В. Ківалов, Б.А. Корич, З.М. Макаруха, В.П. Малахов, В.І. Муравйов, К.В. Смирнова, О.В. Стрельцова. Серед зарубіжних правознавців слід відзначити праці таких дослідників, як М. Гардеген, М. Дефлем, С. Ю. Кашкін, Ж. Стейнер, Т. Харлей, А.О. Четверіков.

Мета цієї наукової статті полягає у тому, щоб визначити місце та значення Митного кодексу ЄС у процедурі митного регулювання ЄС.

Специфіку джерел митного права ЄС полягає у тому, що вони складаються з актів первинного та вторинного права спільноти, а також актів міжнародного права. Цікаво, що вичерпний перелік джерел митного права ЄС визначено нормами ст. 4 Митного кодексу ЄС, і саме він називає на першому місці сам Митний кодекс ЄС [1, с. 429].

Співтовариство ґрунтується на митному союзі. Таким чином, рекомендується, в інтересах як суб'єктів господарювання, так і митних органів

Співтовариства, включити чинні акти митного законодавства в Митний кодекс Співтовариства (далі – Кодекс). Основуючись на концепції внутрішнього ринку, Кодекс повинен містити загальні правила та процедури, які забезпечують тарифні та інші заходи спільної політики, запроваджені на рівні Співтовариства у зв'язку з торгівлею товарами між Співтовариством та територіями поза митною територією Співтовариства, беручи до уваги вимоги таких спільних політик. Митне законодавство має бути в більшому ступені приведене у відповідність до положень щодо стягнення податків при імпорті без зміни сфери застосування положень чинних нормативно-правових актів з оподаткування.

Відповідно до Повідомлення Комісії щодо захисту фінансових інтересів Співтовариства та Плану дій на 2004-2005 роки доцільною є адаптація правової основи для захисту фінансових інтересів Співтовариства.

Регламент Ради (ЄЕС) № 2913/92 від 12 жовтня 1992 року про встановлення Митного кодексу Співтовариства [2] був заснований на інтегрованні митних процедур, що окремо застосувалися у відповідних державах-членах протягом 1980-х років. До цього Регламенту з часу його запровадження неодноразово та послідовно вносилися зміни з метою вирішення окремих питань, таких, як захист добросовісності, або врахування вимог до безпеки. Необхідним є подальше внесення змін до Кодексу внаслідок важливих змін у нормативно-правових актах, які відбулися протягом останніх років, як на рівні Співтовариства, так і на міжна-

родному рівні, таких, як завершення терміну дії Договору про встановлення Європейського Співтовариства з Вугілля та Сталі та набуття чинності у 2003 та 2005 роках Актами про приєднання, а також Протоколом про внесення змін до міжнародної Конвенції про спрощення та гармонізацію митних процедур (далі – переглянута Кіотська Конвенція), приєднання Співтовариства до якої схвалено Рішенням Ради 2003/231/ЄС [3]. На сьогодні настав час для прискорення митних процедур та врахування того факту, що електронні декларації та обробка стали правилом, а декларації в паперовому вигляді та їх обробка є виключенням. З усіх цих причин внесення подальших змін до чинного Кодексу є недостатнім, і необхідним є повний перегляд.

Доцільним є запровадження в Кодексі правової основи для застосування окремих положень митного законодавства, що стосуються торгівлі товарами між частинами митної території, на які поширюються положення Директиви Ради 2006/112/ЄС від 28 листопада 2006 року про спільну систему податку на додану вартість [4], та частинами такої території, на які не поширюються такі положення, або що стосуються торгівлі між частинами, на які не поширюються такі положення. Зважаючи на той факт, що товари, про які йдеться, є товарами Співтовариства, та фіскальний характер заходів, про які йдеться, обґрунтованим є запровадження, шляхом виконавчих заходів, відповідних спрощень митних формальностей, які мають бути застосовані до таких товарів.

Спрощення законної торгівлі та боротьба проти шахрайства вимагають простих, швидких та стандартних митних процедур та процесів. Таким чином, доцільним є, у відповідності з Повідомленням Комісії про просте та безпаперове оточення для митниці та торгівлі, спростити митне законодавство, дозволити використання сучасних інструментів та технологій, та заохочувати однакове застосування

митного законодавства та модернізованого підходу до митного контролю, допомагаючи, таким чином, забезпечити основу для ефективних та простих процедур митного оформлення. Митні процедури мають бути об'єднані або приведені у відповідність, а їх кількість повинно бути скорочено до такої, яка є економічно обґрунтованою, з огляду на збільшення конкуренції в бізнесі.

Завершення формування внутрішнього ринку, скорочення бар'єрів для торгівлі та інвестицій та посилення необхідності підтримки безпеки на зовнішніх кордонах Співтовариства трансформували роль митних органів, надаючи їм лідируючу роль в ланцюзі поставок та у їх моніторингу та управлінні міжнародною торгівлею – роблячи їх каталізатором конкурентноздатності країн та компаній. Таким чином, митне законодавство повинне відображати нову економічну дійсність та нову роль та завдання митних органів.

Використання інформаційних та комунікаційних технологій, як встановлено у майбутньому Рішенні Європейського Парламенту та Ради про безпаперовий обіг для митниці та торгівлі, є ключовим елементом у забезпеченні сприяння торгівлі, та, в той же час, ефективності процедур митного контролю, скорочуючи таким чином витрати для бізнесу та ризик для суспільства. Отже, необхідним є встановлення у Кодексі правової основи, в рамках якої таке Рішення може бути запроваджене, зокрема правового принципу, згідно з яким всі митні та торговельні транзакції повинні оброблятися в електронному вигляді, і згідно з яким інформаційні та комунікаційні системи для митних операцій повинні надавати у кожній державі-члені такі ж самі зручності для суб'єктів господарювання.

Таке використання інформаційних та комунікаційних технологій повинно супроводжуватись гармонізованим та стандартизованим застосуванням процедур митного контролю у державах-членах з метою забезпечення однакового рівня митного контролю по

всьому Співтовариству в такий спосіб, який не спричинює неконкурентної поведінки на різних пунктах пропуску для в'їзду та виїзду з/до Співтовариства.

З метою сприяння бізнесу, в той же час забезпечуючи належний рівень контролю товарів, що ввозяться або вивозяться на/з митної території Співтовариства, бажаним є розповсюдження інформації, що надається суб'єктами господарювання, з урахуванням відповідних положень щодо захисту даних, між митними органами та іншими заінтересованими органами, залученими до проведення такого контролю, таких, як поліція, прикордонна служба, ветеринарні органи та органи захисту навколишнього природного середовища; при цьому процедури контролю, що проводяться різними органами, мають бути узгоджені таким чином, щоб суб'єктам господарювання необхідно було подавати інформацію лише одного разу, і контроль за товарами, що проводиться такими органами, повинен відбуватися в тому ж самому місці і в той же самий час.

З метою сприяння окремим видам бізнесу всі особи повинні зберігати право призначити посередника у своїх відносинах з митними органами. В той же час необхідно унеможливити резервування збереження такого права посередництва лише у законодавстві однієї з держав-членів. Більше того, митний посередник, який дотримується критеріїв для надання статусу уповноваженого суб'єкта господарювання, повинен мати право на надання своїх послуг в державі-члені іншій, аніж в тій, де він зареєстрований.

Законослухняні та такі, що заслуговують довіри, суб'єкти господарювання повинні, як «уповноважені суб'єкти господарювання», мати можливість в максимально можливому ступені скористатися широким застосуванням заходів спрощення, та, зважаючи на аспекти безпеки, отримати переваги від зниження рівня митного контролю. Таким чином, вони можуть скористатися статусом уповноваженого суб'єкта

господарювання – «спрощення митних процедур» – або статусом уповноваженого суб'єкта господарювання – «безпека». Їм може бути надано один з таких статусів, або обидва разом.

На всі рішення, тобто офіційні документи митних органів щодо митного законодавства, що чинять вплив на одну або більше осіб, включаючи обов'язкову інформацію, що видається такими органами, поширюються такі ж правила. Будь-яке таке рішення повинно бути чинним по всьому Співтовариству; повинна існувати можливість його скасування, внесення до нього змін, якщо не вказано інше, або його відкликання, якщо воно не відповідає митному законодавству або його тлумаченню.

Відповідно до Хартії про основоположні права Європейського Союзу необхідним є, додатково до права оскарження будь-якого рішення, прийнятого митними органами, надати кожній особі право бути вислуханою перед прийняттям будь-якого рішення, яке спричинить негативний вплив на таку особу.

Прискорення митних процедур в електронному середовищі вимагає спільної відповідальності митних органів різних держав-членів. Необхідним є забезпечення відповідного рівня ефективних, стримуючих та пропорційних санкцій по всьому внутрішньому ринку.

З метою досягнення рівноваги між, з однієї сторони, потребою митних органів у забезпеченні правильного застосування митного законодавства та, з іншої сторони, правом суб'єктів господарювання на однакове поводження, митним органам повинні бути надані широкі повноваження для здійснення контролю, а суб'єктам господарювання – право оскарження.

З метою мінімізації ризиків для Співтовариства, його громадян та його торговельних партнерів гармонізоване проведення митного контролю державами-членами повинно ґрунтуватися на спільних рамках управління ризи-

ком та електронній системі для його запровадження. Встановлення рамок управління ризиком, спільних для усіх держав-членів, не повинно перешкоджати ним проводити контроль товарів на вибірковій основі.

Необхідно встановити фактори, на основі яких при торгівлі товарами стягуватимуться мита при експорті та при імпорті, а також застосовуватимуться інші заходи. Також доцільним є встановити чіткі положення для надання доказів походження у Співтоваристві, якщо цього вимагають потреби торгівлі.

Бажаним є згрупувати разом усі випадки виникнення митного боргу при імпорті, інші, аніж ті, що виникають при поданні митної декларації для оформлення у вільне використання або для тимчасового ввезення з частковим звільненням від сплати мита, з метою уникнення складностей у визначенні нормативно-правової основи виникнення митного боргу. Те ж саме повинно застосовуватись у випадках виникнення митного боргу при експорті.

Оскільки нова роль митних органів передбачає розподілення повноважень між митницями на кордоні та всередині держави, митний борг в багатьох випадках повинен виникати у місці реєстрації боржника, оскільки митний орган, до зони діяльності якого входить таке місце, може найкращим чином проводити нагляд за діяльністю особи, про яку йдеться.

Більше того, відповідно до переглянутої Кіотської Конвенції доцільним є передбачити зменшену кількість справ, в яких вимагається адміністративне співробітництво між державами-членами, з метою встановлення місця виникнення митного боргу та відшкодування мит.

Правила застосування спеціальних процедур повинні дозволяти використання єдиної гарантії для всіх категорій спеціальних процедур, а також повинні передбачати, щоб така гарантія була комплексною та поширювалась на певну кількість угод.

З метою забезпечення кращого захисту фінансових інтересів Співтовари-

ства та держав-членів гарантія повинна поширюватись на недеklarовані або невірні декларовані товари, включені до поставки, або до декларації, для якої їх надано. З тієї ж причини підприємство-гарант повинно також забезпечити сплату імпорتنих або експортних мит, які підлягають сплаті за результатами контролю після митного оформлення.

З метою досягнення безпеки фінансових інтересів Співтовариства та держав-членів та обмеження шахрайських дій, рекомендується запровадження процедур, що передбачають поетапних заходів застосування комплексної гарантії.

Якщо існує підвищений ризик шахрайства, необхідно встановити можливість тимчасової заборони застосування комплексної гарантії, беручи до уваги поточну ситуацію заінтересованого суб'єкта господарювання.

Доцільним є врахування добросовісності заінтересованої особи у випадках, коли виникнення митного боргу відбувається з причини недотримання митного законодавства, та мінімізація впливу халатності зі сторони боржника.

Необхідним є встановлення принципу визначення статусу товарів Співтовариства та обставин щодо позбавлення такого статусу та запровадження основи для визначення випадків, за яких такий статус залишається незмінним при тимчасовому вивезенні товарів з митної території Співтовариства.

Доцільним є забезпечення того, що, як правило, застосовується швидке митне оформлення, коли суб'єкт господарювання заздалегідь надав інформацію, необхідну для проведення контролю законності, оснований на ризику. Контроль за дотриманням фіскальної та торговельної політики повинен, в першу чергу, проводитись митницею, до компетенції якої входять приміщення суб'єкта господарювання.

Правила щодо митних декларацій та розміщення товарів для проходження митних процедур повинні бути модернізовані та раціоналізовані, зокрема запровадженням вимоги до подання

митних декларацій, як правило, в електронному вигляді, та передбачаючи лише один тип спрощеної декларації.

Оскільки Кіотська Конвенція підтримує подання, реєстрацію та перевірку митних декларацій до прибуття товарів, та, більше того, відокремлення місця подання декларації від місця фізичного перебування вантажу, доцільним є запровадження централізованого оформлення у місці реєстрації суб'єкта господарювання. Централізоване оформлення повинне включати можливість використання спрощеного декларування, відстрочення дати подання повної декларації та необхідних документів, періодичне декларування та відстрочення платежів.

З метою сприяння забезпеченню однакових умов для конкуренції по всьому Співтовариству доцільним є встановлення на рівні Співтовариства правил, що врегульовують знищення або видалення іншим способом товарів митними органами, які раніше становили компетенцію національних законодавств.

Доцільним є встановлення спільних та простих правил щодо спеціальних режимів (транзит, зберігання, специфічне використання та переробка), які доповнюватимуться невеликою низкою правил для кожної категорії спеціальних режимів з метою досягнення простоти для суб'єкта господарювання у виборі правильного режиму, уникненні помилок та зменшенні кількості відшкодувань та виплат після проведення митного оформлення.

Надання дозволу на декілька спеціальних режимів з використанням єдиної гарантії та єдиного контролюючого митного органу повинне бути спрощене і повинні бути встановлені прості правила щодо виникнення митного боргу у таких випадках. Основним принципом повинно бути стягнення платежів з товарів, поміщених у спеціальний режим, або товарів, вироблених з них, на час виникнення митного боргу. В той же час також повинна існувати можливість, якщо це економічно виправдано, стягувати пла-

тежі з товарів під час їх розміщення у спеціальний режим. Такі ж принципи повинні застосовуватись і до звичайних форм використання товарів.

З урахуванням зростаючої кількості заходів, пов'язаних з безпекою, запроваджених у Кодекс згідно з Регламентом (ЄС) № 648/2005 Європейського Парламенту та Ради від 13 квітня 2005 року про внесення змін до Регламенту Ради (ЄЕС) № 2913/92 про встановлення Митного кодексу Співтовариства [5], розміщення товарів у вільні зони повинно стати митним режимом, а товари мають бути піддані митному контролю при ввезення та з метою внесення даних.

При тому, що намір щодо реекспорту не є більше необхідним, процедура зупинення сплати платежів при переробці на митній території повинна бути поєднана з переробкою під митним контролем, а процедура відшкодування платежів при переробці на митній території повинна бути скасована. Такий єдиний режим переробки на митній території повинен також поширюватись на знищення, окрім випадків, коли знищення виконується митними органами або під їх наглядом.

Заходи, пов'язані з безпекою, відносно товарів Співтовариства, вивезених за межі митної території Співтовариства, повинні в рівному ступені застосовуватись і до реекспорту товарів, що не є товарами Співтовариства. Такі ж основні правила повинні застосовуватись до усіх типів товарів, передбачаючи, за необхідності, окремі виключення, такі, як товари, що виключно переміщуються транзитом через митну територію Співтовариства.

Заходи, необхідні для імплементації цього Регламенту, повинні ухвалюватись відповідно до Рішення Ради 1999/468/ЄС від 28 червня 1999 року про встановлення процедури використання Комісією ввірених їй виконавчих повноважень [6].

Доцільним є передбачити ухвалення заходів для імплементації цього Кодексу. Такі заходи повинні ухвалюватись

відповідно до управлінських та регуляторних процедур, передбачених у статтях 4 та 5 Рішення 1999/468/ЄС.

Зокрема, Комісії повинно бути надане право визначити умови та критерії, необхідні для ефективного застосування цього Кодексу. Оскільки такі заходи мають загальну сферу застосування та призначені для внесення змін до незначних положень цього Регламенту або для доповнення цього Регламенту шляхом додавання нових незначних положень, вони повинні ухвалюватись відповідно до регуляторної процедури з контролем, передбаченій у статті 5а Рішення 1999/468/ЄС.

З метою спрощення та раціоналізації митного законодавства, для досягнення прозорості, низку положень, що на сьогодні містяться в окремих актах Співтовариства, було інкорпоровано до Кодексу.

Отже, ми можемо констатувати, що Митний кодекс ЄС 2008 р. на сьогоднішній день є основою митної процедури ЄС. Дійсно, первинні акти ЄС встановлюють загальні положення щодо митного права ЄС, але при визначенні митних процедур пріоритет віддається актам вторинного права, головним з яких є Митний кодекс ЄС.

Аналізуючи співвідношення МКЄС 1992 р. і МКЄС 2008 р., погоджуємося із Б.А. Кормичем, що перший з них виконав важливу роль щодо консолідації актів вторинного законодавства ЄС у митній сфері, а новий МКЄС спрямований, в першу чергу, на модернізацію митної справи в межах ЄС [1, с. 429], зокрема в межах виконання програм ЄС, адже багато норм нового МКЄС спрямовані на запровадження нових митних процедур, які б відповідали стандартам, необхідним для запровадження систем електронного декларування, управління ризиками, безпаперового документообігу в митних органах тощо.

Ключові слова: Європейський Союз, Митний кодекс ЄС, процедура митного регулювання ЄС, митне законодавство, митний союз.

Стаття присвячується процедурам митного регулювання, в основі якого знаходиться митний кодекс ЄС. Особлива увага акцентується на створенні умов для єдиного митного регулювання у рамках ЄС.

Статья посвящается процедурам таможенного регулирования, в основе которого выступает таможенный кодекс ЕС. Особое внимание акцентируется на создании условий для единообразного таможенного регулирования в рамках ЕС.

The article is devoted to the customs regulation procedures, which are founded on the EU customs code. Special attention is paid to the creation of the conditions for the unified customs regulation within the framework of the European Union.

Література

1. *Право Європейського Союзу: підручн. / за ред. О.К. Вишнякова. – Одеса : Фенікс, 2013. – 883 с.*
2. *Регламент Комісії (ЄС) № 1063/2010 про внесення змін та доповнень в Регламент (ЄС) № 2454/93, що визначає правила застосування Регламенту Ради (ЄС) № 2913/92 про створення Митного кодексу Співтовариства від 18.11.2010 р. / Режим доступу : http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/994_a47.*
3. *Рішення Ради ЄС від 17 березня 2003 року «Стосовно приєднання Європейського Співтовариства до Протоколу про внесення змін до Міжнародної Конвенції про спрощення та гармонізацію митних процедур (Київська Конвенція)». – № 2003/231/ЄС / Режим доступу : www.minjust.gov.ua/file/31808.*
4. *Директива Ради 2006/112/ЄС про спільну систему податку на додану вартість від 28 листопада 2006 р. / Режим доступу : http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/994_928.*
5. *Regulation (EC) No 648/2005 of the European Parliament and of the council of 13 April 2005 // Official Journal of the European Union. – № L 117/13. – 04.05.2005.*
6. *Директива 1999/93/ЄС Європейського парламенту та Ради «Про систему електронних підписів, що застосовується в межах Співтовариства» від 13 грудня 1999 року // Режим доступу : http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/994_240.*